

Ltk Beets A1

Groen van Prinsterer, G.

33 (w42-w75)

I (1-20)

Det 1 conceptantwoorden

Det Gylagen

[Handwritten signature]

Millanarsten Huse

H. Beets
Lecidiant

te

Heerredede.

2
1

Wellkomme Her!

Wdy. geveer overgaand Oped als een blige
myer opreke kuygkting te vterangen. Aan.
ganam eel het my ege thansment des open.
kachtig vordel te myer vrennen. Wndlye
Christenheit hebben en deen tyd een onbrekonge
ontichting, vordyng, te vteranging dultel betuiffe.
My lullen gekacht by veyndtyd, gunttyd;
by vteranging een te vteren omme kerk, vter.
kempen te ege. De thas egeer mee pezing
en kringte de vterheid die by vterdigen, een
om vter kerk en lere! My egeer ook de
proun en gheruse Evangelie-prediking welke
vter een vter, vterlyt een vterdier vter dan

ge zelf niet, het hiel en vinger versterkt
huff, en by vromige me men en men
in geluofte en liefde, en in hope des dalytme!

Met deze gewone men ik my
van hante Van hante en vrom
geven v. d. d. d.

8 Aug, 20 February 1843.

By de bezending van de 3: Aflevering van mijn
 Handboek, moet ik U, waarde Vriend en Broeder!
 (want gy verlangt my innig na, ofchien is U my
 niet myt ontworpen, U aldus met hare hertelike-
 heid te minnen) zeer dank zeggen voor den brensdel
 dien ik door Ugen van U ontvang. Zy is my reeds
 het gewete enzede en stichting geweest. Gy hebt welige-
 daas aldus, ook buiten den kring van Gemeente, een
 openture, een vrymoedige en krachtvol getuigenis afte-
 leggen van de diebare waarheden van verheerlijking U
 bevoorrecht is. Ik waardeer Ure kaluten; maar
 ik waardeer, met U, my niet met meer de gave des ge-
 loofs die U bebedeeld is, zonder hetwelk ook enzede
 bye geen Christelike kanzel-welopenheidheid bestaat;
 en ik verking my dat het U wonder te doen is
 om beezelike woorden van innighele mytheid kan
 om de eenendige en een de vrede zoo hertelike

verstelling van Sintue in dien gebouwt. Gode
zegen ook ook op dit uw werk; en Syn Groot
heilige u bekene men om, in die daverige dagen
en kerichte, welken te syn ten opbouw van
meer een christenlike kerk. — Ik heb al dik
kert verlangd my te plaatsen onder uw gebouwt;
dikert den eenich gebouwt om te persoonlijk te
koren kennen. Komt gy mit een in 't Hage?
Meld my dit, by gelijktijd een, en of en geen
kan een man om te een paar dagen by een
aan huis te sien. Dit een van my en met
den eenen vrienden, ook een myn koren die te
kerichte lant groeten, een grote eenzel een. Wy
hellen thans een recht op u, dan gy, den de
uitgave van preken, eenigermate te een
Lukas gevonden zyt. — Gelief my van kerichte,
en onder bescherming van Gode broek eenigermate
een uw persoon, huis, en werk, die u. en te.
Gouw. Sintue.

't Hage 23 October 1843.

4

Heerde Wond en Bende!

Ein enkel woord, als is het en heret,
om u, by de bereiding van overvloedige
stukken, schijnlyk de hand te danken,
en tens een voor de laatste boelge
schikt te bedanken. Ik wenschte dat
een nuttige geschiedenis altijd er moegen
worden vermeld. Menige plant van
vinnigen bodem, die thans, door ruwe
overbrenging, onvruchtbaar is gebleven,
sou den dellyt ook ten onzent zijk
vruchten hebben kunnen dragen. Op
niens heb ik my verwonderd dat gij,

by een menigvuldig ander werk, geroepene.
tijd hiervan uitgezonderd hebt: want waar
lyk een verbaling op die oogen, met vrees.
dringen overvloedig over eiden en be-
hoefden, moet geen zaak van geringe
moete of vlytoge behandeling zyn. —
Gy zult uit dees Bescheiden ontwaaren
ook de dreef systeme der twee plant-
lyke en gurekelyke Doekrod op den een-
grond gesteld vordt. Deurmede een
elke puzing tot vrygheing van Christelyke
Schoolen overvullen. Moeg ik die een-
barmhertig, onder hoopem zyn, stek-
ken een belangen die ik ik een dienaar
zyn, ten minste aan een een een
gumme viltum te overvullen!

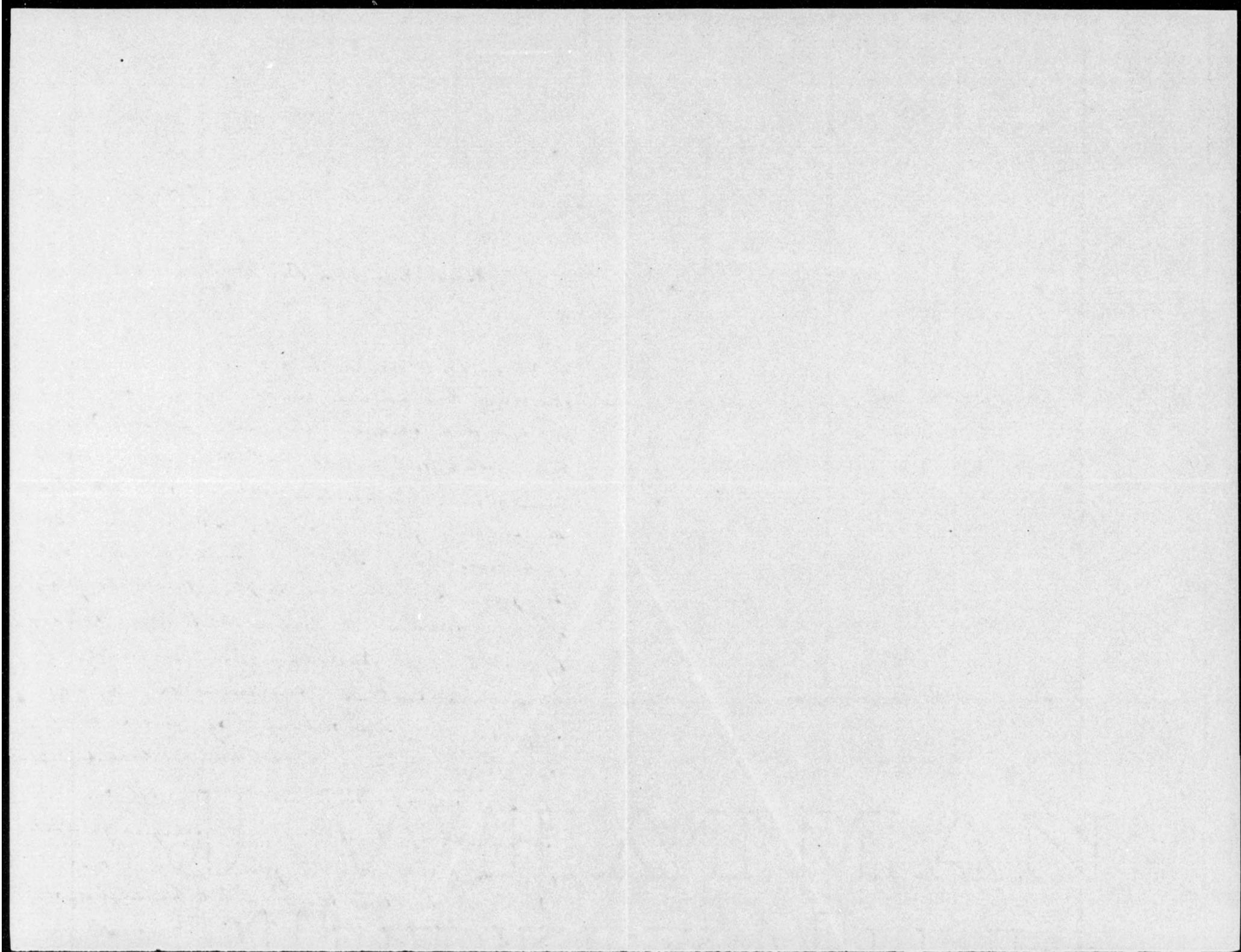
Den kerke T. G. R.

I Hage, 19 Dec. 1822.

J. Hye, 6-11-1846.

Waarde Vrouw en Kinder!

Van de Costa vermaan ik dat gij yuwer het leven van knus door M'Eric woudt leuen. Ik haast mij het. U te eunden, met eyne Misroll. Vestings, waar, onder veel dat u zal interesseren, ook de, mapas insamen, meestbelijke oecmene van de Tales of the Land gevonden woudt. Ik hoop eer dat gij de reis naar Schotland eult kunnen volbringen. Gauden een tusschen ons en de yuwerige Schotsche kerken een nieuwe en lieflyke band geelyd wuden. - Dy hadden gisteren avond een betruumende vultrooy van onsen de C. over de Dreyede. - Dien vultrooy dy u ook wuden een vultrooy te sien en te horen een kerkot by de vultrooye wuden het geel dat. - Ik schreef meer, dan mij uit. Schryven gemakke-lyker viel, maer dit geet mij niet brot. - Hoe met den vultrooy op het kerkot van een gezuet en gelyof my eunde te G. v. P.

6.

Werde vriend en broeder!

Oftewel myne rechterhand nog zachte blijft, wil ik echter
den laatste Afloop van myn Handboek ik niet zenden zonder
een enkel woord van oprechte en hartelijke dankbetuiging aan
de goede vrienden welke gy tot den Christen by en op het ziele
bed genijt hebt. Zonder my te vermeten enig oordeel te vellen
moet ik erkennen dat ik, voor my zelve, daarin, wellicht
niet meer dan in twee mijne preken, hoe ontaffelyk ook, naar
myn inzien, dien echten popularen toon vind, waardoor men,
gelijk Luther zegt, tusschen ook de meest geleerde onderwyf
ontwaant, tevens van den meest onkundigen woorden ver-
staan wordt. Met groot genoegen laren wy ook van Zomersegen,
en dat lieve vers, even als twee regels op de vloer, in de
Herinnering, vermeldende in ons den verzoek dat twee ver-
spide Stalger spoedig tot een eersten Bandel Gedruken mo-
gen worden aannemelyk.

Ik hoop zeer dat gy zult omzorgen met Dykeren
aan de Verzameling te zenden. My dunkt, wy hebben reeds

7.

Lieve vriend en Broeder!

Heeren: een brief van Helwingz betreffende
ons jonkte. Ik was er niet mede gaeed; an-
ders had ik dies aan s. Toorenbergen medege-
geven, met wien wy hier reyt aangename uren
dorgebragt hebben. - Het spiet hit mij te
te Amst. niet te ontmoeten! dubbel om de
oorsaak van uw afwezen. Wy verheugen ons her-
telijk in uwe beterschap en in die der Uwen.
Nocht de aannambelyk berichtde gezondheid van

uw lieve Sonus men in meer orden bevestigd!
Ik dank u zeer voor uw gedichten, welke
my, als oude of nieuwe kennissen, reeds me-
rig aangenaam oogenblik verchoft hebben. Ook
dese uw gave mag niet verward worden.
Hollands Lied zou by uitnemendheid onder de
Nederlandsche Geangen gevoeld hebben. — Uw
litteren over Eng. en Revolutie zijn my en be-
merkelijk blyt van goedkeuring en samen-
stemming geseest. — Ik ben verlangend
om te weten wat uw gevoelen is omtrent
de noodzakelykheid en plichtmatigheid van
samenwerking der getrouwe leden van de
kerk ten handhaving van hants regten, als
in verband tot rykheid van Evangelisatie
lijden en van Christelyke opvoeding. — Gelief
my steeds en van harte, met bevedulyke
heilsede,
S. Haga, 2 Nov. 1847. G. van L. L. L.

81

Maede Waer in Sweden!

Vergun my u de zaak aan te bevelen die
ik in nederogerende brochure tracht men
bekend te maken. Het Nederlandsche in
de Franche Meeze is tot dus ver, naar
ik men, geheel verbygeen. — Ik heb
in den Hoogsten verwacht om een ruime
vriendending ook in de binstensteden te wil-
len zagen. Voorned acht ik het niet over-
tellig u een tiental Cornubius te zenden.

om die saar quo te vermannende om
het ook te kunnen gebruiken.

Ik verhoop my dat my in de
jaar. weder met U intelisen. — Een
wensch ik dat deze U en de Uwen in
elotend ontmoete, en wens my met
Christelike heilbeden t. u. geven v. d.

2 Hage. 4 Jan. 1662.

9.

Naaste Vriend en Broeder!

Ik zal u minstens 4 een langen brief te
ontvangen; om u te danken voor het vele goede
dat ik van u ontvang. Voor uw voortreffelyk
boekje over het Zendingwerk en de belang-
ryke noten. Voor het 1° Nummer der Sticht-
lyke Kier. Voor uwe vriendkappelyke brieven
en beloofde medewerking ten behoeve van de
Parysche Misjons. Ik zal u minstens 4
inonderheid eens breedvoerig over uwe aan-
prijzing der theoretische en praktische richting

te schryven; niet om die draafelyk te mie-
pzyen; om die in uw Maandſchrift, en
danmer gy de pen voert, af te komen of niet
op behoorlyke waarde te ſchatten; want ik
houd my overtuigd dat, waer gy van de u
verheende gave gebruik maakt, zy op elk der
reer lot veler nut zal worden bekeerd. Maar
ik zou ongaarne zien dat zene Chriſtelyke
polemic, zoo nodig en onze dagen, al waer
het ook ſlechts in erbyn dier u afgehand
wordt. Ik vrees altyd het seruus imitatio-
num peris, en ik zou niet leedwezen be-
merken dat (omdat wy van u byz. predken,
meditaten, in't kort al wat gy ons geven
ziet, met dankbaarheid en ingenomenheid
ontvangen) voorbygeen werd welke om'ten
gemeen de eigenlyke behoeften van onzen tyd
is. Miffikeren bedweg ik my, maar my

dunſt dat wy veel boeken ſchryven welke
of tot Bybelwerkkegging van eenvoudigen kunnen
ſtrekken, of onderwerpen van geſchiedenis, na-
tuurkunde, reizebeſchryving, enz. Chriſtelyke leere-
ien; zene Chriſtelyke literatuur van 't hert van
't algemeen. Dit wyz. houde ik van het reeds
gedeelte te uſtroergelyke plan om, op de
wyz van J. V. Gerlach, korte aantekeningen
by het N. Testament te ſchryven. Zult gy
ons ook hiervan niet ſomnylen zene proef om
het Maandſchrift mededeelen? — In elk
geval wy verbyden ons over de uitgaaf; wy
wenschen u ook voor dit goede werk kracht
en zegen; wy zullen met veynde mede-
werken om het bekend te maken ook onder
hen, die, ophouwen het wonderheid dier u
bedoeld, althans in het eerst zalbygt vande
bereikbaar zoudem zyn.

Meld

Meld my eens, wanneer gy een oogenblik tijd
hatt, of gy u niet de ~~stelling~~^{stelling} in de Verantwoording
door my behandelds op den door my voorgestel-
den voet, vereenigen kunt? of gy ook meent dat
hy verplicht zyn om ter handhaving van de Christen-
lyke waarden in de kerk van het zeyt te be-
dienen, waarvan ook de Symbolieke Schrift ge-
tuygenis geeft? Ik wenschte zeer uw oordeel
te kennen, in verband met een nuzenloze
ruimeerde uitgaaf.

Over de Suedskanten-bijeenkomst, enz. enz.
zo ik hoop, met een vertaling. — Ik wilde u
melden waarom ik geen langer brief schryven
kon, en wenschte nu my te het al en my
uitroepige Misfire geworden. Dit was elishi,
dat wy u en hie live trouw broederlyk
groeten, met de beste wenschen voor hie-
gerson, studenestich en kerk.
s Hage, 2 Febr. 1848. gr. v. h.

W. J. West wille u niet vergeten te
kett lang schryven en danken.

70

Waarde Vriend en Broeder!

Den enkel vord ten geleide van menigeende
boeken over het N.L.G. — Ik heb getracht
de gewigtige vraag omtrent onze houding
tot die instelling te behandelen, zonder
my door de persoonlijke aanvallen die ik te die-
ser sake verdoned heb, tot partydigheid te
laten brengen. Ik ben verlangend naar uw
oordeel.

Mer die denkt thans ons ook des-
niet onnodiglyk den revolution-strom betrekt,

naardien wy heen en weer worden geolngerd!
Wie kan de onkrelen overien welke het ge-
volg van deze beslating van alle duiften in
verband met de schrikkelijke theorien
zullen syn! In wie is er die, by
het staren op de duistere toekomst, een
oogenblik rust zou kunnen hebben dan
de Christus die weet dat alle doeborjen
den welken geen verandering kunnen brengen
in de belofte; "er blijft een rust over ons
in het Volk Gods".

Wees van harte, met Ihre bere-
devens, van ons gezwoet, en gelooft my steen,
uw m. en br.
geven v. Br.

2 Auger, 22 Maart 1848.

30. July, 1840,

Waarde Vriend en Broeder! Ik haast my u ons
 eigenaardig Programma te zenden. Wel zo goed my, zo spoedig,
 doentje, uw oordeel daarover te bezorgen. Gij weet hoe lange prijs
 daarop door me allen, en bepaaldelyk door my, gesteld wordt. Het
 u wensch ik en acht ik het noodig, dat reeds vóór de Verzameling
 aan dit Stuk eenige publiciteit verleend worde. Op de zaak van het
 Leeddenborstkap zal ik niet aandringen, opzichten omme verzeering om de
 ten zeer sul bedwonen, en ik moet geloven dat u zo gy ongeschikt
 zyt, verstand en de geschiktheid toe heeft. Doch ik we wil uwe letteren
 dat gy u van de Byeenkomst een voorstelling maakt die ik niet juist
 acht. Ontrent de Koninkrijk-questie vermye ik u naar de Voorrede
 van myn dezer degen uitgegeven en de tweevonden Werk over het recht
 der K. Ge. s of, zo gy het my niet hebt ontvangen, naar myne
 Artikelen in de Vez. Ik meen dat wy te zamen komen op het stand-
 punt, behartiging van het recht der K. Ge. s blybaar uit de gansche
 Levensgeschiedenis der kerk en ook uit haar byzondere omstandigheden. Dat
 ik niet verlang u over te helen tot iets wantoe gy niet reeds
 uit eegen beweging zoudt zyt, kan ik ten overvloede blyven uit
 bli. Og der zamenzweyde Stt. — Wy verlongen niet een crisis
 te weeg te brengen, maar wy moeten zorgen in de bestaande om-
 stand te worden overwimpeld, en, tenyde en overal ver-
 standhouding by de veldparty is, kan het toch niet overtoeloy
 zyn dat we ook onoverwimpeld ons ontrant hebben recht en pleys
 in. trachten te verstaan. Hierbey kunt gy geen bezwaar hebben. Ik
 ben geheel van uw gevoelen dat wy moeten zorgen op geen tenen te
 worden geleept, maar wy moet begreuen te staan; en ik geloven dat
 wy daarvan kunnen zorgen, en dat er hier geen questie kan
 zyn van een bevestiging by memberheid ontrant punten waarover door

de Koninkrijk-questie het geene van de vergadering moet geroemd wordt. in alle geval zekeren by op die te
 gansche byz. Daarby't gy haast niet op den ju. die niet haast niet moeten komen. Inderzinge om
 giny is altyd goed. juist om uw te chardden omgynne d'overgeant geyven, het is dezinne
 te s d'ge geygt uw ofyne kerkel' voren snelders by de verstandhouding van gansche, het

1.1. te overzendingsticket

tegenwoordig meer ijver te meer versicht werd; doch ik zou gancend hebben
dat gy ik niet tegen het denkbeeld eener Verg., zoo als wy die nu versien
te worden, soude hebben verklaard. — Nu zeg ik: gelooft gy niet dat, ook
om de aanstaande beredelingen der Synode, en by den wensch van de
ho. om eene vromere behandeling te zien proclameren, het goed is

1895

den
Heere Professor Beyer

aan de
Heren in Rotterdam

te
Hemstedde

Hilversum, den 24. April 1895

reede voort te wen uitkomen dat, en do ik door deze in een behart.
des generaal by opstel het ingedrukt word & "eene thätige kerkelijke hervorming
mit Anderen ohne alle hinder in Bekendnisse eine lünde sey", en dat
by niet "an einem Joche ziehen mit denen, welche die Kirche erst con-
stitueren und neu machen wollen, während von einer in ihrem Grunde, in-
halte, und Bekendnisse unveränderlichen Kirche angehören." Doch ik zie we-
gensulge een extract is, als men meening paper men over heeft; want ik zou nog

des kerkelijke hervorming
den in de hervorming
leek an
prijzen — Jan 1895
Wat ze en is

12.

Waggeachte en geliefde Sweder!

Gisteren avond met Elout en Kingma in gezelschap
zonde, betreftend zy, in het vertrouwelyk gesprek, dat zy en
eine vergadering, waarvan het verslag openbaar gemaakt wult,
het verschil van gevoelen ontrent den 10^{en} Aug. hadden bekann
held. Zy meenden dat dit een jammer was, en dat zy daar
den, in het oog der wereld, een twee afwezigheid thans een
karakter van stellige afkeuring woude geven die zy tot dus ver
niet gehad heeft en welke tot grote menig den tegenstanders
sel ontrokken. Zy woude het wenschelelyk achten dat men in
het verslag van de zaak welleg of met een enkel woord ge.
"zag maakte (als wie had en eenige vindingen plaats over
de verg. v. 10 Aug." of iets dergelyke). En zy het wenschelelyke
woude het wederydrike standpunt op te geven, den wenschten
zy (om het genicht den zaak en het een interest wenschelelyke om
elkanders positie in deze, met een eigen venschelelyke, geheel te wille

dat gy die passage uit het Verdrag, waer in wyzen gevoelen te
hebben opgegeven, aan de Jorde en aan my mededeelant, op
dat elk van ons den zelf den baten inhoud van syne
notieren opteekenen mocht. - Ik heb my, om den aandrang
waarmede gy dat my gy het hart hebben geloge, my niet
veroorachty willen betonnen; te minden, omdat ik wel en
rygine en kunne beoehouwing deel. Ik en wil het meest
instanzen om het punt geheel te laten liggen; my dunkt
gy kunne de verantwoordelykheid daar wylatong gemet
op ons nemen.

Het veer my een groot gevoelen te den
ikendam te ontwaaken. - Gy weet dat ik, met juwele
lyke waverkings en heilbede, ten den 22. en 23.
Groot v. Pinckten.

2 Hage, 17 Oct. 1848.

Weldow. een gel. Heere

den Heere Nicolaas Beets

Heere. in Leeraar

te

Heemstede.

Geliefde Vriend

Voor London dat ik te Schaeff. zalte gy van myne
 Naderlyke belangstelling in een keijzelyk land de
 Overtuiging gehad hebben. Gy waarden aan te
 dan omme line trouw, dan de beproefing, en dan het
 geloof dat want ook in de verdrukking.

Thans slechts een enkel woord over een zaak
 die u reeds aanvankelyk bekend is. Althans gya
 met u; gy moet dat ik niet vermind ^{ben} aan de Udder
 van de N.; dat het blad naar myn beginselen gele.
 digerd wordt. Het is een zaak die my op de hand
 gelijed is; een proefneming die, naar menscheleke
 berekening, in by de uitvoering die de voegere Redactie
 gehad heeft, in by de weinige belangstelling hier te
 Lande voor al wat niet rechtstreeks het eigenbelang
 raakt, een groote moeilykheid en ondraagelyk mag
 worden verhaand. Inkoopken in de zaak van het
 hoogen gemijt. Dageleke muss word ik verduyde
 dat ons Land door de overmagt der party van den
 Stremting naar een weinige ontwikkeling der

Merckende wanbegrippen gelide wordt; dat de soog-
naemde Conservativen in vermagend sijn om kwa-
de menschen, in levens dat er in de beginselen
die my belijden om kracht is waardoor, welke
hoogen degen, in verband met al wat nog in
Nederland waerlyk Nationaal is, het verdoef
denkt menen worden gebruikt. Maar hetgen
om ontbrekt, is juist het gewal die my over-
gebleven kracht; hetgen hoe uitroeping die,
die kracht in de eerste plaats vereischt wordt,
is dat (in den goeden zin van het woord) de party
georganiseerd sy, en om des Voorzitters met
delen daartoe is dat sy een orgaan hebbe in de
periodieke drukpers. Daarom waken ik het van,
doe gevee belang dat onze pogingen worden
ondersteund. De invloed van menigen hiertoe is
aan den stroom gelijk. Die ondersteuning mag
hoop u op welke myse worden beloofd. Eer
en des uitgebruide kring van vrienden waarin
de Communitati genueg is. Na het gesprek
met Klenck salte gy ook wel begrepen waeren
hy gien present exemplaar verzoekt, en dat om

spreekige en nauwkeuryke verzameling der
gehal der Abonnementen en Retali kwestie mag
worden gevonden. Maar vooral och gieve
medewerking hoe, ik. Klenck, indien ik hem wel begre-
pen heb, gaf my daarop aanvankelyk reeds eenig
uitsicht. Schryf my dus enige regels omtrent de
my, waerop gy kunt menen om te kunnen helpen.
Ik wenschte de Artikelen ook van literairisch inder
de wet outlyk in overeenstemming te brengen met het
doel ommer Christelyk politieke (stand); en juist hierover
wenschte ik, met betrekking ook tot andere toekomstige
collaborateurs der proadissie te hebben.

Om, lieve vriend! ik leg u de schakel
ernstig op het hart; niemand behoudt gy dan enkel
genueg van deuffen, en gy salte daardoor en ongenueg
genueg doen. Aan den vriend en vriend
Stary
11 July 1850
Gronv. v. Bismarck

W.H. 6 January 1852

Geliefde Vriend!

Gy zult ons niet men ondankebaasheid
 bedenken, al is het dat de dankbetuiging
 zoo laat komt. Het geuekt was my om
 alregeueken verduisping; te alregeueken om
 dat ik alleen een vernieuwd byk van de
 we windspas heb mogen zien. Het enige
 dat my leid oock, is dat ik het origineel
 zoo zelden aanuikom. Er is

noy zoo veel men waken voor my te ekenen
 zyn. - Voor een Paulus, en vooral ook voor
 die Wien, welke voor woorden in den lande,
 in den wille kecht den uitdenking, Stichting
 te wien geweest zyn. Gy moogt u dan
 hand verbyden van den tegen, die ook op de
 gedulle van nu! alreid genest heeft.

Men kanke mencken my te, ook voor

het nieuw ingetreden jaer, ondankskenning
in een gemeytig troek; en Voorts al wat het
nu huislyke Orde, en wezenlyk deel
beoordelyk kan zyn.

Daarom schryf ik byna niet meer.
Het is my door onophoudelyke afleidingen
schien onmogelyk geworden. Het doet my
daarom leed, omdat ik zo gaarne uwe
ontwag. Welke hoe minny kan er in een
brieff worden behandeld! Het menigmalig
spak ons ten dake waerover ik gescreven is
de lievendigheid van het weetenlyk ge-
sprek, en ontdekt den wilken vancemen.

Mer is telkens meer waas dat my leue,
in een moedlyken en gewiglyken tyd, en waer
het dikweel betraanlyk is te bepalen, wat
er, om dan oude wyfing geboren te zyn, kan
en niet worden verlyt.

Nu, omme vromd' noymaale menfchen
my te en vromd' vrom, den begun van den
in mijn alleen omme hooft en omme kracht

lyft, kennyt ik van ganschen harte en
lyft

Uw vromd' vrom.

Gronen v. 12.

Stoegesehatto Wind'

Behoef ik u te zeggen dat my dier
 Aagen gedurig aan u denken? Dat
 my schaamelyk om de moegelykheid
 kunnen of willen verschellen om u
 plaatsing naar Zuid Afrika van de
 Wind en vader wind tegenwoordig
 hier in het lieve Vaderland om u
 veleni reden door. om somschelyk,
 en, naar uwe beekening, by de omstan-
 dyheden die my believen en te gemoet
 gaan, schier onmisbaar getacht wordt.
 Ik wil slechts niet aan de Kaap koo-
 ren, met naar aandienlyk vasthouden
 aan Nederlandchen. Sin, om onse mens-
 chelyke standgenoten te bezeggen:
 ik moet ook dat de zaak die men u

opdraagt, en hooger belangrijck maak is,
en dat daarvan, onder Gods zeggen,
indien die nietgebedden Koning, Macht,
ken kunnen worden verwacht; maar het
lijgt mij dat de Koning juist op 11 is
gevallen; niet enkel om dat ik u by
nietnemendheid liefheb en waarden, maar
omdat ge, myns inziens, vniken hetgeen
u ook voor de Krijgche diensting geschikt
zijn maken, met speciale begaaftheden,
toegestaan zyt, waarvan het nut hier
groot is, en by Africaanschen volken de
vrikkbaarkheid menschen vryfeldechtly mag
worden gekend. Mien aan men ik dat
ge, vllies bedden vrelly, ook gelukkig
moogt zyn; en vorko geloof ik dat vme
vinden om veldmen, die vorkaanspelyke
vkenid zyn, het mogen vtrachten

dat is, althans in de eerste vorken,
door te aan geen vorkaanspelyke veldmen
vorken gedaan.

Met de kerkelyke gebeden
vorken
vorken
vorken

Hooggeachtbare Vrienden
 Het ons. post moet ik u berichten
 hoe aangenaam ons de 100 even ont-
 vangen tyding geweest is. Het is ons
 wensch en beide dat ge nog vele jaren,
 wederzigen werking te ook in het
 Nederland ten stul valle, by voortdu-
 ring tot een vgen tegen inloof
 worden geschied.

Dit wensch met my, voor een dag
 of drie, in denzelfden zin geschreef
 als aan u. Ik wensch geloof ik niet
 dat noch alle middele of een mensche
 -king onze menschen kan geestens
 worden verloren te gve. Met dien hoop
 -de dat ik openbaarmaking van een be-
 stuit

sluit, op dit oogenblik, des vrees.
Daar achten, en wel liever sijn dat u
(daar ge toes inmiddels naar de Schap
kannt schryven) nog eenigen tyd kon worden
mitgedeld.

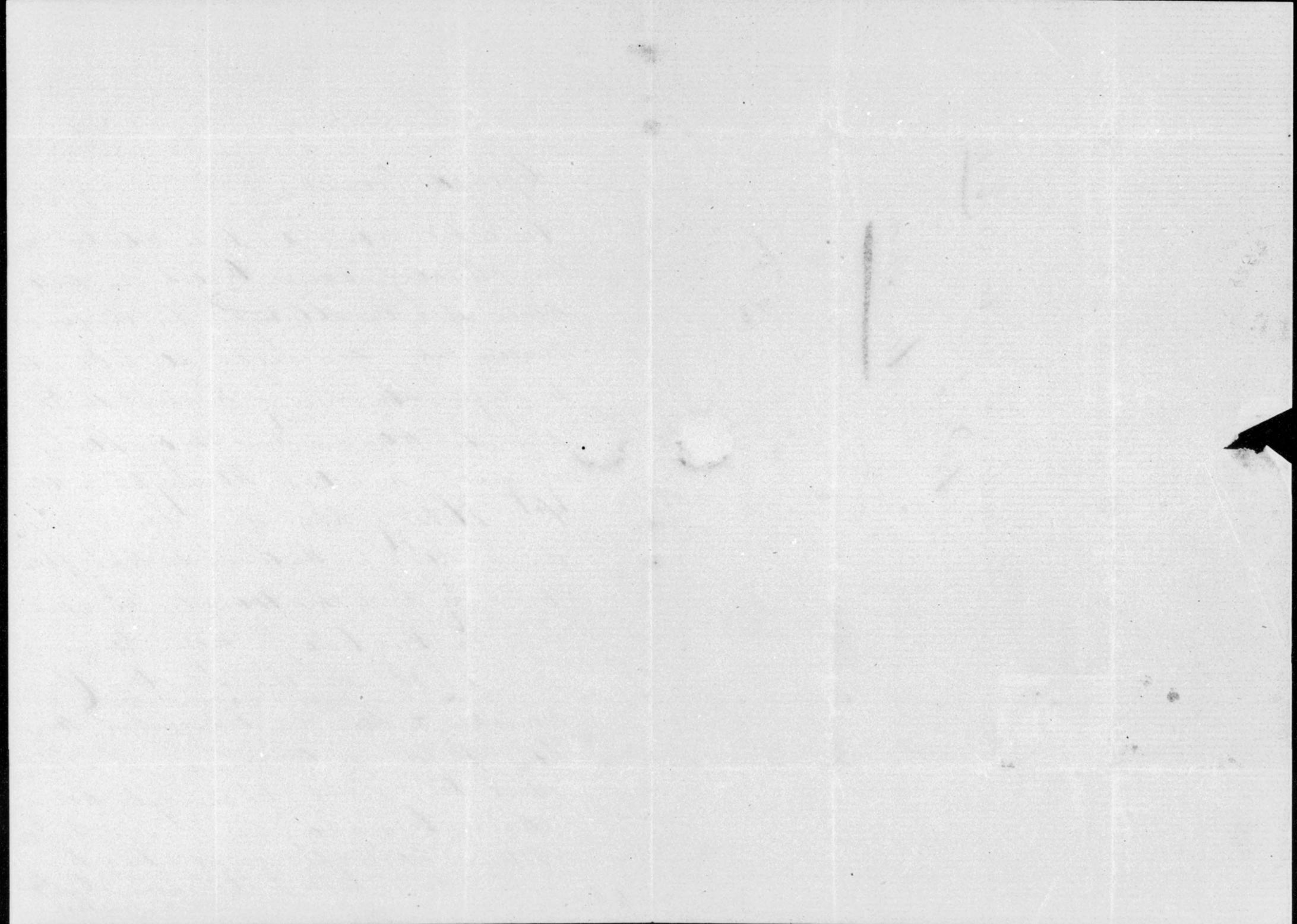
Maar de te bekende gevelmen by
Achtelyke gelyc van Hore vromen,
de vromen br.
gromen u te.

22 Nov 1819

Geliefde Vriend!

Uw luttel woord om te danken 1853
 ten allernaamant bezoek, en het
 weten dat de Stellingen, die ik juist
 gisteren zag, gewenicht stekken te
 te zeggen hoe een de wensch de Hoop
 niet in aanmerking moge komen.

Zy gaak met veel haastigheid over
 U. Het is een deere Nieuw geson.
 dan? docht anders, en schijft
 heb. Zy kent het Evangelie niet, maar
 heeft er veel behoeve aan, want die
 niet af van hem die den Heere Christus
 wenschen te dienen, - inbegrepen want
 hem liefde en Achtung - dat is het
 Hoor die, zeg ik nauwelijks dan enige
 haast behoeven. - Metten
 Wren haastig geson van Uwe
 te den 1853. - Metten Godte

Aan Wellende Leen G. van N. Blois
 Redakteur de
Hemelrede.

1853

1853

18.

Liefste Wind!

My verblyden ons leer dat gy in Nidderland
 leeft, en my verblyden ons ook leer ons
 het beoef te Utrecht. Met geseelen my
 de ymmerige gesaarnordingen waarmede
 gy een plaats verlaen zult aldaar te
 100 vele legeningen te dat gevallen zy;
 en Gy door Gods goedheid voor 100 velen
 legen gureest zy. Ook ontvinked
 my ons niet hoe groot het verschil
 is tusschen een Landgemeente, en de ge-
 leginkeden die sy de voorstelling van de
 Geda harkij. In aangename verstaen,
 heden veyant, en de besloemingen
 van een keder in kees in een geveest
 Ewemel, wonda te willen voreilloopen op
 een veld, met my niet vorely die
 dat Utrecht ook vorely aan keder
 die

die elders worden gemist, en dat, ofwel
by u lieder aldars in een andere betrek,
king worden hebben gessen, weds na door
den band van stad en Schakemie, die by,
in sommige opzichten, het getrandt
voor dien kilyken invloed op jongdige
gemeden, waarvoor u do vol ligmdas,
dije gaen verleidt gij.

Uw haak als altyd

Wij v. v. v.
groen v. R.

Uw Haak 23 Dec
1863

Is er een dagboek voor de kiny
en kinykending deze kiny?

den, een polemisch weekblad, tegenover de Week-
ker, voor onze richting, bykans onmisbaar.

Is het denkbeeld geheel ten ziele gesteld
om, bepaaldelyk, een gedrukt Nieuw Ems en Veld
aan het Christelyk Schoolwezen te wyden?

Met groot belangstelling denken wy
dikwyl aan de aanstaande wyreizing in wullen,
en wuschen u, in elke standplaats, dien zegen ge-
ten werk waartoe u, en voor de ziele, in
ghent het Vaderland, een verblyf te Almondede.
Ongezigtelyk dat zyn. In N. en N.
groen 3 Se.

W. H. G.
28 January 1854

Verzamelde Nieuw!

Ontvang mijn hartelijken dank voor de vriendelijke
 toezending van uw eede voor de bevrijding der slaven.
 By den Antoon schenkt uit te wieden voor de verheffen
 Lykheid van inwend en men zou ongepast zijn;
 maar ik mag evenwel dit zeggen; gy hebt by meer
 mijn inzien, zoveel met het wijzen als met het
 wijzen, een goed werk gedaan; dit is Christus
 lyke en vaderlandse taal die, ondanks de doofheid
 omme byden, nog rijkdom in menig gevoel heeft.
 Volgens de laatste berichten uit Suriname worden
 daar de onwettelijke gevolgen van een gestadig
 uit.

uitstel op bevestiging zeer openbaar. — Ook de ver-
taling van het belangrijke geschrift van James is
my zeer aangenaam geweest: mogt ook deze
krachtige toespreek van uw vriend die naar de
Landen een zoo uitnemend orgaan heeft, een veld
tot zijn eize.

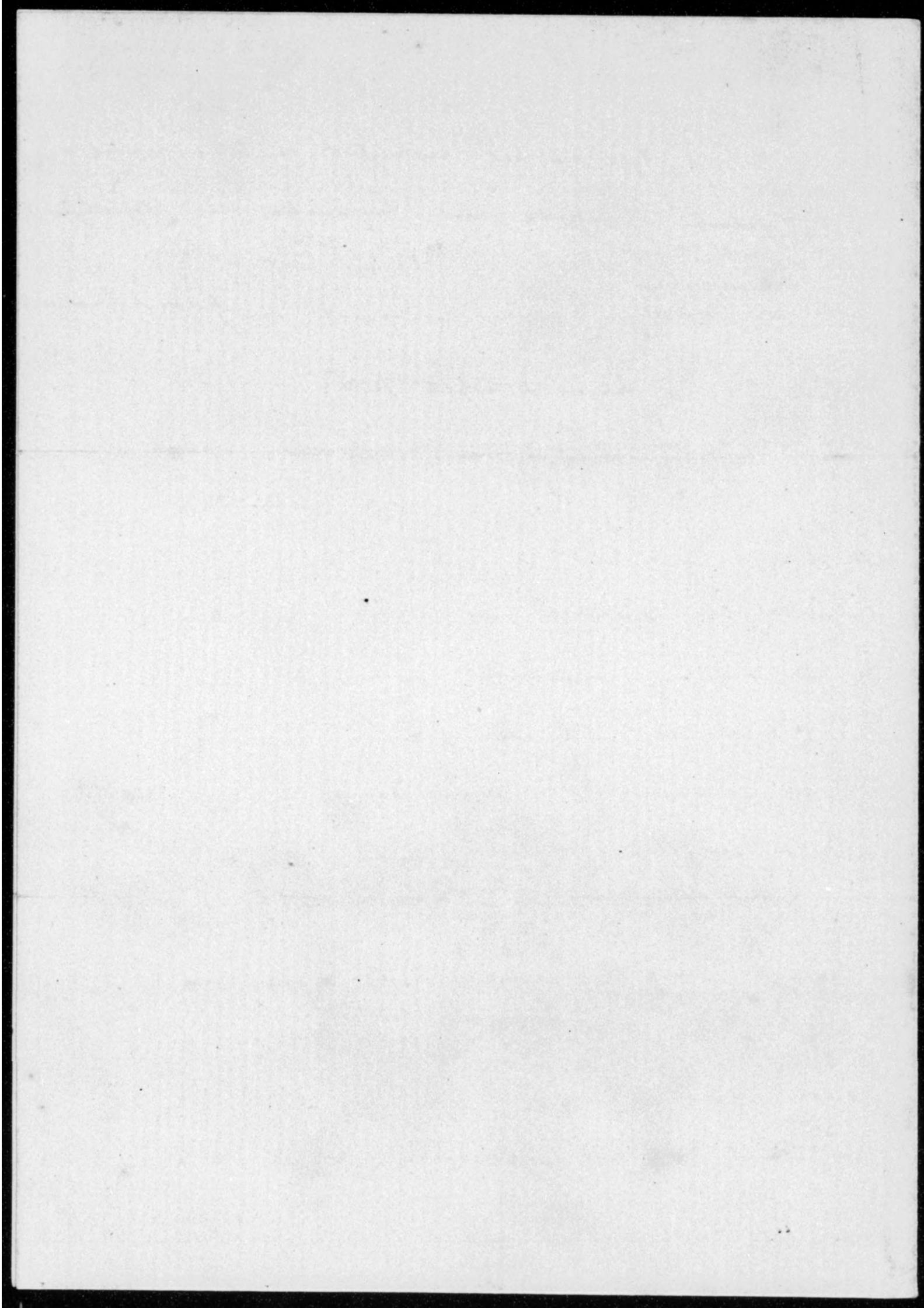
Ik heb in deze dagen eenige blad-
zijde uit Evangelium en Nieuwtestament de eerw. v.
heeft, dankt my, overtuigd geleerd dat de
gemeente school, ook naar het woord Christelijk
in het of dogmen is opgenomen, de So-
stantische bevestiging van hetgeen daar dienbaar en
bevestigbaar is, bevestigt, en ik kan my nog de
mogelijkheid niet voorstellen dat, by bedachte
en zeer overweging, aan een ontwerp dat dit
gamenlyk stelsel bevestiget en tot volkomen
heil brengt, bezicht om het sel worden van
land.

Deu

Deze op het hartelyk van ons gevoel en
geloof my steeds met hoogachtung en Christelyke
vriendelike

T. T.
Groen v. Pennings.

2 Dage, 2 April 1856.

Ltk Beets A 1

Groen van Prinsterer, G.

33 (W42 - W75)

II (21 - 33)

Del 4 conceptantwoorden

Del 5 bijlagen (nr. 26^{c-d}).

geliefde en heilige schatte Minne en Bevinder!

Zoo kon menamen zy een huisfelyken ramp,
 het onbrekenbare verlot, de beproeven die ik, by
 het hartverscheurend gemis eenen liebare tevensge-
 zellen, dat het een op aicht moederlike en my zo
 jonge kinderen opgeleed wadt. O, al weet gy dat
 de heer lachtyt die het loof heeft, al weet gy
 dat men haar het sterven gewin was, en al
 dreeft ge in de bitterheid zelve den ernst de
 geestheid te dunderen van het verzeft dat ik
 een vele jaren ten deel viel, my gevoelen met ik
 by zodanig een wonde is nauwelijc eenig ander
 leed vergelijkbaar. Daarom was het my, by de
 oek

ontteltene om dit brieft bevoefte U, met
en entel vurd, men smach en bede om te
bruyen dat U vinnichste die allen gonne.
Lieve Evangelie verkoching die gy en di hief
en met suvel zeyen om anderen hebt me
bezield, mede vultend.

Uw gancster harte
Uw v. in te
Gives v. Rindtman

2 Hagen 10 Mei 1856

Gezochte vriend!

Onverwilt moet ik u danken voor uw
 geschenk en voor de zyne waarde het mij ten
 deel viel. Het toveren met de taal en het
 keereken om de herten in den Dichteren
 legt en gy maakt en onverschrokken gebruik
 van. Ik had uw Bundel gisteren en heden
 zelden uit de hand; mag ik het aan den
 Dichter metrechtelyk zeggen? met opgetogen-
 heid kan ik, dikwijf ook met vermoed.
 Hoe wakkert dat ge my een een groot
 gevoelen hebt gedaan en dat, beruyl ik aan
 den Dichter erkentelyk ben, wish de Christelyke
 Uren

Waar by me in ontroude, noch uwe liepande
overden over de volkschool in 1851 by
my in gezettheid gemaakt syn. My doet
het dikwyl leed dat ik er seldom in de
gelegenheid ben te ontmoeten. Ik ben
overtuigd dat er, al te warden uwa van
schandheid van menigen die ik niet wil of
mag ontkennen, sy het meer vruurden
my en sympathie is dan menigen on-
recht, en ik hoop en niet aan dat
hetjen my in den laatste tyd veel
leed gedaan heeft, ook te, met het vry
op Nederland en kerk, smachtlyk geseest
is. Met hoogachting neem ik my
er ganne
Uw v. en te in G.
Groen v. Krommen

2 Dage, 21 September 1857.

23.

Hougeerachte Freund!

Vergeen my ik by deze gelezenheit hartelyk
te danken voor al het nut en geroegen dat
ge my geeft door uwe geschriften. Ik wil
daarover, om uw kreuktheid en uw tyd te
sparen, in geene byzonderheden my verdiepen;
maar, ook by de bevestigheid dat onze Levens-
rye in gemengde punten verschilt (m.i. even-
wel minder velligt dan men onduselt),
wil ik cultuur niet geraden worden by te
munt in de waardering van uwe verdiensten
en in het pryfellen op uwe vriendschap
wiken te staan. Heer overhijdt dat my de
toe-

Toezending uwer gedichten en Schriftelijke wren
en Literarische opstellen in op 2000 rebe
in dubbel als bony uwer erwtidmende be-
ganejenheid swblyd heeft, banyd ik hartelyk
wensich dat gy wy lang aldus tot nitge-
breiden zegen moogt zyn.

Met Christelyke heilbede

H. W. L. en 12.

Geven v. Brinckman.

2 Dage, 17 July 1852.

24.

Verzekerde Werd!

Jaarve neem ik deze gelegenheid waar om U
iederom te danken voor al het gewogen en nut
dat U gezegd hebben van twee maandelijksche jaars.
Met blijdschap vernam ik daar tegen dat wilske
kende wilsken van Nederlandische bodem ook op
Duitische grond zonder vrydoel en gemaak
teed. Uw leiding en persoonlijk overzigt was,
ook op het zandboezgebied, zeer dankwylig en
gemaak; doch, naar een keuse wilske, worden ge
maak, begreep ik dat U met gemaak hebt een
blijdske te wijzen verlaten, waerom U den we
dend, den wilske en schrift, U zoveel tegen
hem

ten deel valt. Het overtuigd dat ik, by keur-
lyke belangstelling in hetjen te bekeft, en
by wankel om wensinge (welklyt en groot
hoet als het moral anderen heesken), vaker
vermand in het dankbaar erkennen van een
vriendenke begier te ryken, en moral ook v.
Lang steeds onder een vonden te vreden
geteld.

groen. Binkhorst.

2 Hage, 6 January 1859.

25.

Gezochte Doud!

By de aankomst van nevensgeand boeke, dat ik de
gelegenheid niet laten miste om u onze hartelyke be-
hoefing te betuygen in het hooftlyk geluk dat u wederom te
beant salt; om u te danken voor al het uitnemende dat u
maandelyke van u ontvang, en om, met een enkel woord
op te nemen dat, in onze vriendelyke brieven, eenigen tyd gelooft
ontrent onze persoonlyke verhouding, nadat de ethische
werke zigt my ontvarend heeft, gezegd word. Dat ik
een doud en broeder als gy, naar ik vertoon, nog voor
my zyn zult, dat alle een bondgenoot als gy voeger voor
my geweest zyt, myne pogingen moeijen en tegenwerk-
te heeft, dat het ik, en hoe kan het anders? betruwd, mag
de doud van die verandering trappen my en geloofgen-
ten om de hooftlyk en hooftlyk troud, doet my
vri-

verreken met verflaauwen in de verach en bede dat gy,
in deze tyden van Jelle Smijelie-bestyding, nog langer
en onder het gerot van el wat ter verhuizing van mi
eigen geluk kan strekken, en begaafd en gezond ge-
tenge der iedigenlandde vancherd moogt zyn.

Alue van herte en v. en te
gven v. Smijelie.

2. Hage, 16 Dec. 1859.

26.

Verzochte Vriend!

By de ontvangst van het laatste nummer der
tweede reeks van de Wharfedale Review, is het my een
aangenome plegt te myn dank te betuigen voor de
wonderlyke besending; voor zoo vele nuttige lessen,
opmerkingen, denken die zy daaronder ook tot my, zoo
de hoop, niet geheel te ongeacht gezigt hebt; blyft
ik de geluk wensch, onder lief en leed, gesterkt
te zyn geseest van een arbeid waarvan men, in
inwend en men, ook voor volgende tyden, zoo nuttig
geen en uitgebreid invloed mag te gevoelt zyn.

Ook voor uwe Winden in de Wharfedale
de besending wensch ik verdrank in velen harten.
Hanneer zy in praktijk gebracht worden, zal het de
derland veel gaan.

Wat

Uit de lezing hiervan geeft mij te meer mynne
loyaliteit om uwe medewerking in te roepen om uwe
poging ten schoone van het Christelyk schoolonderwijs.
Ik zoud u hiervoore de Journalière en Witsandzorg. De
vriend te, maar ik my veld, onmiskenbaar om, met
vasthouding aan het onveranderlyk Evangelie, in welke
krampen zin en geest verkeer te zyn by anton al
lyt gevaar lopen in de byzondere bestand te
kunsten en den surrogaten en publieken te mede
te vinden gesteld. Dit my niet. Zoo droep ik het
Protestantische Schoolland niet gevullen. In de centrale
openbare school een noodzakelyk kwaad, want den,
den de overbracht der volgevoerden, het kwaad,
zooal mogelijk, vinden beperkt. Al wat om my
afging, heb ik gedaan om de onzekerheidsheid van
kerk en school en het onmisbare van vrome sym-
patie en krachtige ondersteuning van heidens en
kenners te doen wikkelen. Wilt gy me helpen?
Tot dien end ik my te Utrecht vonden, zoo niet
nood ook tot u? Leede in 1850 hebt gy de van
derlye stichting der gemengde school in het veld
licht gesteld; de noodzakelykheid van Protestantische
scholen, met den Bybel, als grondslag en Witsandzorg
den

der opwekking betragt. In 1856 hebt gy u openlyk
tegen de vereniging van alle gunstigen en het daarop
vervolgende Deisme verzet. Gy zyt hoofdstunden
van de ~~Witsandzorg~~ school en, boven en behalve dit
alles, zyt gy, zover ik het kan bendeelen, en
indien myne informatie niet ten eenemale onjuist
zyn, bepaaldlyk te Utrecht by uwhandzorg gesticht
en gevoelen om aan dit werk, indien gy het aan
uure kunt aanbevelen, bevestiglyk te zyn. Dien
vriend ik verlangen dat gy te Utrecht aan het hoofd
uwer sub-funmissie wildet staan. Neer zoo goed
my hoorje en gewelen te doe kenen, en my,
indien gy me den een dergelyke uitbreide wyllyk,
tevens de namen op te geven der Kerkbanken aan
die gy zoudt verlangere dat de Witsandzorg een
niet u de sub-funmissie te nemen den een lot
missieven beten my dien uwe hoofdenbest) gedaan
word. Aandring end ik niet gebieden. Indien
u de ondersteuning, even als my, van kerk en
Nederland belangelyk verkomt, kan ik van uwe broeder
vriendlykheid overtuigd.

Mit myn achting en heilwede

uw v. en b.

groen v. P. van der

's Hage, 11 Dec. 1860.

De zoodanigen noodigen wij uit, na kennismeming van het concept-reglement, tot ondersteuning der Vereeniging met lidmaatschap en gave, door teekening van het inschrijvingsbiljet. Zal deze Vereeniging voor Land en Koning, voor Christendom en Nationaliteit, eenige beduidenis erlangen, zal zij rijk zijn in goede vruchten, dan heeft ze algemeenen bijval noodig. Niemand die het gewigt der zaak inziet, behoort zich aan het medewerken tot deze proefneming, naar gelang van zijn vermogen, te onttrekken.

Moge deze roepstem niet onverhoord blijven en de Heer het velen in het hart geven daaraan het oor te leenen!

G. GROEN VAN PRINSTEREE.
J. DE NEUFVILLE.
P. VAN EIK.
J. A. E. SIMON THOMAS.
P. J. TEDING VAN BERKHOUT.
N. M. FERINGA.

Amsterdam en 's Hage, December 1860.

CONCEPT-REGLEMENT

FENER

MAATSCHAPPIJ VOOR CHRISTELIJK-NATIONAAL SCHOOLONDERWIJS.

Art. 1. De Maatschappij, gegrond op de onveranderlijke waarheden, wier levenskracht zich in het tijdperk der Reformatie, ook hier te lande, voor Kerk en School, met zegenrijken luister geopenbaard heeft, is gewijd aan de bevordering van het Christelijk-nationaal schoolonderwijs, en gaat daarbij van de volgende hoofdgedachten uit:

- a. De inrigting der openbare school voor Roomsgezinde en Protestant, voor Israëliet en Christen, gelijk de wet van 13 Aug. 1857 (Art. 16 en 23) ze voorschrijft, is voor de behoeften van eene christelijke natie, en althans voor den protestantschen Christen, geheel onvoldoende.
- b. Zondag- en Bijbelsche leerscholen, hoe wenschelijk ook, kunnen niet anders dan een tijdelijk en gebrekkig hulpmiddel zijn.
- c. Geen wezenlijk redmiddel dan in de bijzondere school, gelijk ze burgerlijk en godsdienstig onderwijs omvat.
- d. Verplichting van elke Christelijke, en dus ook van de Hervormde Kerk, om hierin te voorzien.
- e. Verplichting der gemeenteleden, in overleg, zooveel doenlijk, met Herders en Leeraars, om die taak over te nemen, waar de Kerk, in haar reglementairen vorm, werkeloos blijft.
- f. Oprigting van scholen, waarin, bij onbelemmerd en doeltreffend gebruik der Heilige Schrift en trouwe voorstelling der volkshistorie, het onderwijs in nuttige kundigheden aan Christelijke opvoeding wordt dienstbaar gemaakt.
- g. Verlenen van geldelijke tegemoetkoming, inzonderheid waar eigen belangstelling en veerkracht openbaar zijn.

Art. 2. De Maatschappij is, zóoveel mogelijk, werkzaam

- a. tot ondersteuning van scholen;
- b. ter opleiding van onderwijzers;
- c. ter opwekking van gemeen overleg en samenwerking omtrent al wat verder tot de belangen van de Christelijke school behoort.

Art. 3. De leden betalen eene jaarlijksche contributie van vijf gulden. Ruime giften worden vereischt, en ook de geringste bijdrage zal aangenaam zijn.

Art. 4. Het bestuur is opgedragen aan:

- a. eene Hoofd-commissie van hoogstens zeven leden, waarvan vier te Amsterdam woonachtig zijn;
  - b. Sub-commissiën of Agenten, benoemd door de Hoofd-commissie, waar zij dit noodig acht.
- Door dezen worden Hulp-vereenigingen gevormd.

De Hoofd-commissie wordt gekozen door afgevaardigden der Hulp-vereenigingen. Het getal van 10 tot 25 leden, en voorts van ieder 25tal daarboven, geeft regt tot afvaardiging van een lid tot de Algemeene Vergadering.

Art. 5. De leden van de Hoofd-commissie hebben zitting zeven jaren. Telken jare treedt één af, volgens een rooster.

De leden der Sub-commissiën worden benoemd voor drie jaren.

Al de aftredenden zijn dadelijk herkiesbaar.

Art. 6. Jaarlijks in April of Mei wordt er eene Algemeene Vergadering gehouden, voor al de leden toegankelijk. De eerste te Amsterdam. Telken jare wordt in de Algemeene Vergadering bepaald, waar en wanneer de volgende zal worden gehouden.

Alleen de afgevaardigden hebben regt van stemming.

Art. 7. De Hoofd-commissie regelt den tijd van haar vergaderingen, de verdeling der werkzaamheden en geheel het inwendig beheer bij huishoudelijk reglement.

Art. 8. De fondsen, uit contributiën, giften, erflatingen, enz. te zamen gebragt, zijn voor alles, wat ter bevordering van Christelijk schoolonderwijs kan strekken, beschikbaar, en staan onder het beheer van de Hoofd-commissie, die telken jare in de Algemeene Vergadering rekening en verantwoording aflegt.

Art. 9. Belanghebbenden bij de oprigting of het onderhoud van eene school, wenden zich tot de meest nabijzijnde Sub-commissie of Agent. Deze doet onderzoek en geeft aan de Hoofd-commissie verslag. De Hoofd-commissie bepaalt of, en zoo ja, welke ondersteuning verleend wordt.

Art. 10. Jaarlijksche ondersteuning aan scholen, niet voor eigen rekening der onderwijzers gehouden, mag in geen geval meer bedragen dan het $\frac{2}{3}$ gedeelte der jaarwedde van den hoofd-onderwijzer. Woning en tuin zijn hieronder niet begrepen.

Art. 11. Deze jaarwedde zal, zóóver het platte land betreft, niet lager worden gesteld dan f 600.—, benevens vrije woning en tuin, of bij gemis daarvan eene billijke schadeloosstelling; in de steden zal zij niet minder mogen bedragen dan f 800.— en vrije woning.

Art. 12. De Hoofd-commissie is bevoegd om onderwijzers, welke door ijver en geschiktheid zich die onderscheiding waardig maken, door gratificatiën verder aan te moedigen.

Art. 13. Alle scholen, die van wege de maatschappij ondersteund worden, zijn ten allen tijde toegankelijk voor de leden van de Hoofd- en Sub-commissie en voor den Agent.

Art. 14. Art. 1 en 2 van dit reglement kunnen niet gewijzigd worden. Geene veranderingen worden in de overige artikelen gemaakt, dan op eene Algemeene Vergadering en met goedvinden van minstens $\frac{2}{3}$ der aanwezige afgevaardigden.

In alle andere gevallen worden in die vergaderingen besluiten genomen bij volstrekte meerderheid.

Voorstellen tot wijziging van het reglement worden minstens ééne maand te voren aan de Hoofd-commissie schriftelijk ingezonden.

Art. 15. Deze Maatschappij wordt opgerigt voor 29 jaren.

Aan de Voorstanders der Christelijke volksschool.

Waarschijnlijk is het U bekend dat op 30 October 11. te Amsterdam eene Vereeniging is opgerigt voor *Christelijk-nationaal schoolonderwijs*.

Zij is terstond in werking getreden. Het voorloopig bestuur is door ons, uit pligtbesef en met ootmoedig vertrouwen op Hem wiens kracht in zwakheid volbragt wordt, aanvaard.

Reeds zijn giften ontvangen. Reeds zijn gelden besteed. Aan de Normaalschool te Nijmegen eene bijdrage van f 500; aan de vrije kerkelijke school te Zevenbergen een renteloos voorschot van f 1000; aan de bijzondere school te Brielle eene jaarlijksche gift van f 200.

De beginselen naar welke wij te werk gaan, zijn reeds in het Concept-Reglement opgelegd.

De Vereeniging echter leeft en werkt slechts op voorloopigen voet.

Niet vóór Maart 1861 zal de Algemeene Vergadering plaats hebben, ter goedkeuring van het Reglement, ter benoeming van het Bestuur, ter finale vestiging der Maatschappij.

Door U zal het oprigten van dergelijke Maatschappij niet onnoodig of voorbarig worden gekeurd. Immers welke is in de drie laatste jaren, de loop der zaken geweest? Wie zou niet, na de aanneming der schoolwet van 13 Augustus 1857, tegenover de gemengde school voor Israëliet en Christen, tiendubbelen ijver in het oprigten van scholen, krachtens de gelijktijdig verkregen vrijheid van onderwijs, hebben verwacht! Wie dacht niet dat, op vele plaatsen, christelijke scholen, vrije kerkelijke scholen, kerkgemeente-scholen, zouden ontstaan! Wie zag niet, ter handhaving der regten van het bijzonder onderwijs, in verhouding tot het openbare, een levendigen strijd over de toepassing der wet te gevoelt! Wie zou niet gemeend hebben dat, onverwijld, eenheid en verband in de pogingen ter uitbreiding, ter verbetering, ter bescherming van de christelijke volksschool, eenigermate althans, zou worden gebragt!

Het tegendeel is gebeurd. Op de meeste plaatsen heeft men zich bepaald bij karig instandhouden van hetgeen in vroeger tijdperk opgerigt was. Van kerkelijke werkzaamheid werd bijkans niets vernomen. De organisatie van het openbaar schoolwezen ging, ongestoord, een dikwerf voor het bijzonder onderwijs al te nadeeligen gang. Door overdreven kostbaarheid van inrigting, door kosteloos onderwijs voor allen, werd concurrentie niet zelden schier onmogelijk gemaakt. Bij volslagen gebrek aan al wat naar centralisering gelijkt, wordt doeltreffend onderzoek der aanvragen voor bijzondere scholen bijkans onmogelijk, zoodat men telkens gevaar loopt, of hulp te weigeren aan hetgeen goed, of hulp te geven aan hetgeen, met welke loffelijke bedoelingen ook, gebrekkig en verkeerd is.

Welke zijn de oorzaken van dit zonderling verschijnsel? Het is, naar ons inzien, verklaarbaar alleen uit de jammerlijke gesteldheid der Hervormde Kerk en uit de verdeeldheid en ontoemdiging ook onder hen wier samenwerking vroeger op het enig en eeuwig Evangelie

gegrond was. Doch, hoe dit zij, Gij verlangt geen betoog dat de poging om tot een toestand te geraken meer overeenkomstig met het belang van Protestantische Christenen die geen behagen scheppen in de gemengde volksschool, allezins aanmoediging verdient.

Er is dringende behoefte aan een middenpunt van geldelijke en wat meer zegt, van zedelijke kracht; aan een steunpunt tegen een openbaar schoolwezen, door de schatkist gevoed, door het administratief beheer begunstigd, waartegen op den duur inrigtingen, aan zich zelf overgelaten, niet bestand zijn.

Zal de Maatschappij eenigzins beantwoorden aan dezen eisch, dan moet zij rusten op *nationaal-kerkelijken*, op *echt-christelijken* grondslag.

De Christelijke school moet volkszaak bij uitnemendheid, zaak van Vaderland en Kerk zijn.

Dit schijnt ze te kunnen worden, zoodra, bij een diep gevoel der onmisbaarheid van Christelijke volksopvoeding, gevoegd wordt

levendig besef dat de aard en inrigting van het openbaar onderwijs Christelijke opvoeding onmogelijk maakt;

eendragt van hen wier veeljarig verzet, uit dien hoofde, tegen de gemengde school overbekend is;

medewerking der predikanten, inzonderheid van de Hervormde Kerk.

Welnu! laat ons zien hoe het met deze voorwaarden gesteld is.

Zou men omtrent de onchristelijke strekking van de wet, nadat ze in werking getreden is, blind zijn?

Ja, wordt beweerd. En waarom? De wet, zegt men, wordt nog niet ten uitvoer gelegd; het schoolbestuur handhaaft of overtreedt ze, al naar dat de localiteit of strenge toepassing of oogluiking wenschelijk maakt. Voorzeker; maar dit zijn de dienstvaardigheden der praktijk die het invoeren van de nieuwe wet, zonder schok of botsing, ten doel hebben; het christelijk element wordt geduld, omdat het van lieverlede zwicht of uitsterft. Alles blijft, zegt men, gelijk het was. Neem het aan. *Hoe* was het? Vergeet men den afkeer waaraan de gemengde school meer dan 25 jaren ten doel stond? Vergeet men dat ze aan den Roomsgezinde al wat door den Protestant gewaardeerd werd, prijs gaf? Zoo was het. En het blijft *niet* alles gelijk het was, nu de Israëliet met den Christen, op de gemengde school, gelijk regt heeft. Ter goeder trouw is het niet twijfelachtig dat gelijk regt voor elke gezindte, in beginsel terstond, in de praktijk weldra, Volkshistorie, Bijbel, Christus verbant.

Wat, ten anderen, terugkeering van vroeger eendragt betreft, waarom zou de bijzondere school niet, gelijk te voren, met ernst en ijver en broederlijk overleg, worden behartigd? Waarom niet toenadering bewerken van hen die, door verschil van inzicht omtrent het openbaar onderwijs, jammerlijk uiteen geraakt zijn?

Waarom eindelijk zou hetgeen, om het natuurlijk verband van School en Kerk, bovenal onmisbaar is, gemist worden? steun en leiding van herders en leeraars, wier invloed en verantwoordelijkheid uit de heiligheid der bediening voortspruit; voorspraak en aanbeveling van hen wier aandoenlijke noodkreet in het voorjaar van 1856 zooveel weêrklank bij de gemeente gehad heeft?

Genoeg zal het zijn, wanneer nu, in erger toestand, dezelfde christelijke en kerkelijke veerkracht voor de bijzondere volksschool betoond wordt. Wanneer men ook nu steun zoekt in den nog niet uitgedoofden volksgeest, in het nog niet verloren kerkelijk bewustzijn.

Wat aldus mogelijk wordt, hiervan geeft de stad Utrecht een even schitterend als bemoe-digend voorbeeld. Dáár heeft zich aan onbekrompen vrijgevigheid van gemeenteleden zedelijke

ondersteuning door Opzieners en Diakenen gepaard. Christelijke volksopvoeding is, als zaak der gemeente, der lidmaten, der ouders, voor zoo ver ze besef van roeping en plicht hebben, erkend en behartigd. Met wat uitkomst? dat, terwijl over het geheele Rijk zeer verre de meeste kinderen op de openbare school gaan, te Utrecht, en te Utrecht bijkans alleen, juist het tegendeel plaats heeft.

Laat de zaak van het Christelijk schoolonderwijs de *kerkelijk-nationale* zaak, de zaak der Protestantische Natie over het gansche Land zijn, en het zal, tot heil van Nederland, blijken dat volksgeest en volksgeheten elk bezwaar van staatsregelijken toestand overwint.

Dit te bewerken, dit voor te bereiden althans, ziedaar het doel der Vereeniging, der aanstaande Maatschappij.

Uit de eerste artikelen van het Concept-Reglement is reeds deze bedoeling blijkbaar.

Gij ziet dat het verband van Kerk en School op den voorgrond gesteld is; dat wel inzonderheid van de Hervormde Kerk gewag wordt gemaakt, die, door haar luisterrijk verleden, getalsterkte, en invloed, hier te lande nationaal is en blijft; maar dat de Vereeniging geen anderen kerkelijken grondslag begeert dan het Apostolisch Christendom, gelijk het uit de middeeuwsche duisternis der Kerk van Rome weder aan het licht kwam; de belijdenis van het Evangelie, gelijk ze de Protestantische Kerken, niet verdeelt, maar verbindt, en het eenstemmig getuigenis der Kerkhervorming tegen het ongelooft ook van onze dagen voortzet.

Verwijzing naar het tijdperk der Reformatie! Geen beteren waarborg, dacht ons, kan de Vereeniging geven dat het om hoofdzak en wezen van de zaligmakende waarheid, om het leven zoowel als om de leer te doen is; dat zij een waarborg en tegen de verloochening of vervalsching van het Evangelie en tegen een oppervlakkig en onvruchtbaar orthodoxisme begeert; dat zij, in tegenstelling met de openbare school, een onderwijs verlangt voor den Protestantischen Christen geschikt en genoegzaam; onbelemmerd en doeltreffend gebruik der Heilige Schriften die van kinds af wijs kunnen maken tot zaligheid door het geloof hetwelk in Christus Jezus is; trouwe voorstelling der geschiedenis van een volk dat, meer dan eenig ander, aan het zuiver Evangelie vrijheid en voorspoed en luister te danken gehad heeft; Christelijke opvoeding, in één woord, waaruit de Godzaligheid, die de belofte des tegenwoordigen en des toekomstigen levens heeft, onder Gods zegen, ontspruit.

Wanneer het alzoo blijkt dat er aan geen partijbelang of eenzijdige kerkelijke rigting of secte-scholen gedacht wordt (ten ware men met dergelijke benaming het Christendom zelf, de secte die reeds in den Apostolischen tijd overal weerspraak ontmoet heeft, bestempelt), zou dan niet de Christelijke Volksschool het gebied kunnen en moeten zijn, waarop eensgezindheid en kracht der geloovige Gemeente zich openbaart? of gaat niet aldus elk wezenlijk of schijnbaar verschil van hen vier eensgezindheid in vroeger jaren ook voor het bijzonder onderwijs niet altijd onvruchtbaar geweest is, in de gemeenschap van geloof, hoop en liefde te niet?

Op het gebied der eigen school is niets dat, zoo men werken wil, het werken belet. Het kan zijn dat er tegen de overheersching van verderfelijke wanbegrippen, in den Staat, in de Kerk, in de Akademische Godgeleerdheid, in het openbaar schoolwezen, om schier onoverkomelijke bezwaren, bijkans niets kan worden verrigt. Hier is het tegendeel onbetwistbaar. Kan de Staatsschool niet worden gebruikt, ook de vrijheid van onderwijs is daar. Hier ligt men aan geen keten van averechtsche wijsheid. Hier kan men zoo ver gaan als veerkracht en opoffering reikt.

Hier is evenmin reden tot uitstel. Het is zoo, op de teekenen der tijden moet, ook om te leeren zwijgen en wachten, worden gelet. Het betaamt niet Gods Voorzienigheid te willen vooruitloopen in haar ook thans veelzins raadselachtigen weg. Maar geldt dergelijke bedenking,

waar van geen eigendunkelijk opgenomen werk, waar van pligbetrachting spraak is? Zou de taak om de Christelijke Volksschool door gemeen overleg te versterken, te vroeg aangevat zijn? Wat dunkt u van een ijver in het teekenen van Adressen, in het eischen van scholen door de schatkist bekostigd, die, zoodra het op zelfwerken en op zelfbetalen aankomt, in ijverloosheid verkeert? Zou het vergund zijn, nadat men, namens Kerk en Vaderland, zich tegen het stelsel van de schoolwet als tegen een volksramp verzet heeft, nu stillekens te wachten op betere tijden? nu, met gebogen hoofd en vadsige hand, uit te zien naar de onzekerheden der toekomst, waar het om uitreiking, ten huidigen dage, van zielevoedsel aan de gedoopte kinderen der Gemeente te doen is?

Zoo ja, leg deze Circulaire ter zij. Zoo niet, ondersteun ons in dit goede werk. Onthoud ons ook uwe teregtwijzing niet; doch laat, aan de kritiek der bijzonderheden, onubbelzinnig beâmen der vaderlandsche en Evangelische hoofdgedachten voornagaan. Geenerlei adhaesie wordt geveerd aan het wellicht zeer gebrekkige van Reglement en personeel. Eigenliefde valt, bij het gewigt van dergelijk een zaak, weg. Het Reglement is een ontwerp, thans nog voor wijziging vatbaar; het Bestuur wordt straks, door de keus der leden, vernieuwd. Alles is op voorloopigen voet. Eén ding wordt gevraagd, warme adhaesie aan de hoofdbedoeling. Opdat de kiem door christelijke belangstelling ontwikkeld en niet door vooroordeel, betweterij, mistrouwen, onverschilligheid, worde gesmoord. Opdat vele kinderen, naar het eigen bevel van den Zaligmaker, tot Hem worden gebracht. Opdat, al is het vergelijkenderwijs op kleine schaal, blijke dat de Nederlandsche Natie, door staatsvormen aan banden gelegd, voor het prijs geven van Gods Woord en van de herinneringen aan Gods leiding en zegen niet rijp is.

Hiernevens nemen wij de vrijheid U ook eene *Uitnoodiging, ter meer algemeene verspreiding geschikt* te zenden, waarbij een *Inschrijvings-billet* gevoegd is.

Ondersteun ons, hoe eer hoe liever, door uw lidmaatschap, uw gift, uw raad, uw gebed. Ondersteun ons, door leden te winnen, door Hulpverenigingen te vormen ¹⁾, in uw woonplaats en omtrek.

Wij besluiten met de wensch en bede dat de Heer der Gemeente U en ons en velen ijverig en getrouw make in zijn werk; dat Hij ons bij toeneming leere, zelf in te zien, en aan anderen te doen verstaan, dat in de Christelijke Volksschool de toekomst van Kerk en Vaderland ligt.

G. GROEN VAN PRINSTERER.
J. DE NEUFVILLE.
P. VAN EIK, Penningmeester.
J. A. E. SIMON THOMAS.
P. J. TEDING VAN BERKHOUT.
N. M. FERINGA, Secretaris.

's Hage en Amsterdam, December 1860.

¹⁾ Reeds de toezending dezer Circulaire, van wege het voorloopig Bestuur, kan als opwekking ook hiertoe worden beschouwd. Er kunnen, zonder enig bezwaar, in deszelfde plaats meerdere Hulp-vereeningingen worden gevormd.

Beantwoord.
13. Dec. 1861.

27.

Liezzgeschette Friend!

Blijft bevreemde men, in deze dagen een circuleer te behalven omleg, te niet laatzig te stellen, maar, wanneer men de zinnen noch te dwars, noch het 's Hage niet laat, mag in hartelyk woord, ook om my, niet ontbreken onder de vele brieven die men hier aan de ziele geeft. Wanneer ik ik een gave in Evangelie-verbodigen op te hooren ppe. Wanneer heb ik te niet verwacht, om den zegen der, ook in deze stad, op u arbeid en kunnen maken. Wanneer bij, zelfs in de meest om de verhouding en mogelijk by verkeer van hieldverdeling, te zeer het bezig den horigering.

Wij hebben de u overtuigd. De Heer der Gemeente
zelf geeft u verzekering en een hem volkomen
keuse te doen, en, indien het mogelijk was
kunnen om 's Graevenhage te beurt valt, een
verwachting dat, indien hem die zich dankbaar
blijden, en een beide een nu persoon te veel
zel opstaan, met de laatste zijn zullen
in Delft. te. en andere
Graen & Prin. etc.

1/2 Aug., 23 February 1861.

20.

B n P

's Dage, January 1865.

Gez. Sch. 1865!

Verwende dat gy enkel het goede gedeelte
der overzending van mijn Handboek hebt ont-
vangen, is het mij zeer aangenaam te oek te
weeten. Afzettingen hierna toe zenden. Gy
hebt er, by voortzetting der bladzijden, uit ook
dan dat ik er, ten gevolge van eigen onlusten
in geheel een later uitkomen verken, nog
al afzetting in geheel heb. Zagen my deze
gelegenheid van te nemen van te zien te danken
van de overzendingen ten wele dan
my een by uitkomstheid gesontende gezonden
ten!

geschreeven, bepaaldelyk een het tweede stuk
de Verhandelingen, naar gewoonte, in twee
deelen een, een treffende opmerkingen en be-
krijgzaamheden van vele en vele. Ik en
andere ook, content de methodus van een be-
st een de hoogste belangen van het Indische
land beproeft heb, inzonder zamenstelling
juwel dat ik dertigde verwacht en altyd
begint heb, het heeft my niet door een
geten (wat ik te midden der ongeschik-
theid van deze ontwerpen en ongewoont-
tyd, die te leunigen gewild) dat een
einzelsheid, ook by elk middel, stand
heeft en bereikt is een overanderlyke
gronds lag.

Met deze, naar ik zie, ik niet
ontbrekende hoofdlyke gewelens,

T. T.

Joan v. Benckman

i kage: & bekken 1872

Dankt Dank!

Indien de inhoud myner adviezen, in een
myny opzigt, een den my veldman overzigtelyk
Togvonden bevestigd, kan ik natuurlijk niet
verlaten ik een enkel woord te schrijven, en
dank en een beklage.

Den dank. Een edel woord sticht. Want,
wille ik ik mededeelen ~~dezen~~ ik dankben
ben om het gesprek met Jits en het opstel
van Walter Loott, dan een de tyd van
schryfde ik ontbreken om de lezing van my
opstel. Wel zeg ik dat alles liever my een
andere dan aan den Auteur zelf.

Een woord en beklage. Het beklage de met
ge ble 22. De met, met de opzetting schreef
ik

Hage, 12 December 1869

Gezochte Dierst!

Dat gy myne letters niet onbeantwoord
 hebt willen laten, is my een aangenaam
 bewijs uwer onbetreftelijke geneigdheid geweest.
 Bovendien gezegt, is my het onbaad niet dat
 ulyk inspoken de 11 kinderlyke maatregelen in
 de verdediging van het Christelyk-nathonaal verdrag
 en uwe eigene hanting tegenover uwe wiften
 uwer onbetreftelykheid van de geheele toekomst
 van ons Land, reeds in 1868, en intusschen
 dat 11 gesigneerend is. Doch ik ben
 naar thans niet op terug. Ik moet my
 1869

met vlijen dat verstaanding der schriftelijke
discussie doreltoffend zijn zou. Mispken
dat ook wel eens een klein bij een
gewenachte gelijkheid tot inleidingen ge
dichtmensfelony op. — Vrijen my inderst
ik te danken voor de Aankomst, een
opwekking hoe ik met vernieuwde inspanning
mijn best, en ik hopen, naar aanleiding
van hetgeen my de Tusschenkomsten betrekken
hooft, om exemplaren van te worden in ten
van de boeken om een medebestaan te
dies nieuwe voortzetting van de betrouwe
lijken door.

Met de bekende gewelens en brieven
dank u groot,
T. H.
Jansen. Binstree.

31.

Wageningen 2 Jan. 1872

...vergeestete mens!

Ik hoop dat gy beiden in goede
lucht ontstegen de eerste Afke-
ring des Driemans van de Posten het
vrijgevoel zal gy daaronder vinden;
hoe kan het anders! in de nabur-
tenschap van een mens die over,
ook by macht van inzicht, en lang
dela

dit 't gewaarderd is. Ook aan
koninklijke commissarissen ontdekte
mijn eerste commissarissen te be-
stede in den Engel des Gemeente
aldere. — Van vrygen salt my
bewarelyk; ik ben, of ik ben en
de betere hand, nog zwak; maar
ik wilde, zwak by deze gelezen-
heid, ook den schyn vrymen
als of omme eenigen polemische
schending in een gewyftig vray-
stuk

vangetuik my, eenigen de be-
ken, een hebben door vergeten
van vryden en dankbaarheid
die my aan 't, in een menig op-
lyt, en in 't byvonden by de gesten
dye herkenning van de Stichtelyke
wren, verbrukt.

Met omme grote vryden
en vrydenlyken handdrukt.

T. v.

gwen. d. d.

32.

's Hage, 23 N° 75.

Gezochte Meent!

Onder den veylespender indruk uwer
Bedoering was ik, zonder wibotel, by
de ingenomtheit myner dankbetuyging,
den hertelijken wensch dat uwe ingee
re

ongeveerwaarde kennis van den
Mensch nog geringen tijd, ook
in den deel te lang ontbreken
Academischen leerstoel, aan ver-
ming van Christelyke karakter
werke besteed.

Met broederlyke wenschaps
en hoopzuchtig
T. L.
Georn. v. Dordrecht.

Levende en geliefde Vriend!

Hoe dikwijls denken my aan u, sprekend
 over u, en hoe kon ik anders? Of my
 bedenken aan uw troost en kracht.
 Zoo ik in uw Vriend, ook in deze
 Minnere Vriend, die ons zo'n welken
 is, dan is ik my duidelyk dat het
 is weten dat my is bevestigend, om
 de troost van het Evangelie in elke
 Vriend over anderen niet te
 drukken; en my dankt daardoor
 alleen heb ik zo'n lang gewacht
 te te schrijven - Ely had geen
 behoefte aan myn woorden, daer
 ik dan, nu heb ik selve be-
 hoefte

Wespe om u onze dankbaarheid, onze
liefde, en innige afgunst te
druken. — De aandriften van
een geslacht ons Jap. Als om een
bedenken van; dy had bysonderheden
in een brief van een dochter die
my byna een heffend waren als
lang mededelingen over het schied
van Opreit de Cloey. In die woorden
van Gouda dat God alleen; en by
gebedverhooring was een kind is en
waarlyk vry in felle smakt.

In brieven van de Cloey heela.
den my gisteren dy verblyf in een
bunk, de lezen van een prediking;
de persoonlijkhe liefde voor u. By
die lesing, was 't als hoorden my hem

dy — waarlyk die in den Heer ver
lijgd syn. Althoven in hier dy
kint van van elkanter. —

Mer, vakkien gaf my vteenty
ding van een gezondheid; may
die tou, verduel worden gekeekt!
in 2 for 13 - 6 uit een vaxing
worden keekant! — Mer
karakelyk gezout, met innigheit
mencken voor een kinderen, vax
voor een Gemeente, voor een deel,
geliefde vax' — In beide een vaxing
Grootte

